

Nr 42

Utlåtande i anledning av motioner om semester för jordbrukare.

I de likalydande vid 1969 års riksdag väckta motionerna I: 847 av herr Olsson, Ernst, och herr Gustafsson, Nils-Eric, samt II: 962 av herr Johansson i Växjö m. fl. har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om åtgärder för att åstadkomma ordnad semester för jordbrukare i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från lantbruksstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och Riksförbundet Landsbygdens folk. Se bilaga till detta utlåtande.

Utskottet. Mot bakgrund av att stora grupper av vårt folk åtnjuter lagfäst semester framhålls i föreliggande motioner som ett rättvisekrav att frågan om ordnad semester löses även för andra grupper, däribland jordbrukare. Härför talar enligt motionärerna också rekryteringsskäl. Med hänsyn till de ekonomiska och praktiska problem som är förknippade härmed finner motionärerna en utredning av frågan påkallad.

Utskottet vill inte bestrida att rådande förhållanden kan innebära betydande olägenheter bl. a. vid jordbruksföretag med djurhållning. Det är givetvis angeläget att jordbrukarna i likhet med andra yrkesgrupper kan beredas tillfredsställande möjligheter till ledighet från arbetet. Eftersom även andra grupper av företagare har att vidkännas liknande olägenheter synes det emellertid utskottet mindre lämpligt med en statlig utredning som enbart skulle syssla med förhållandena inom jordbruket. I likhet med lantbruksstyrelsen, som yttrat sig i ärendet, anser utskottet dessutom att det ligger närmare till hands för jordbrukets egna organisationer att undersöka möjligheterna att lösa denna fråga. Som utskottet sålunda inte anser någon statlig utredning av frågan vara påkallad, finner utskottet motionerna inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen lämnar motionerna I: 847 och II: 962 utan åtgärd.

Stockholm den 27 november 1969

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Hedström (s), Skårman (fp), Carl Eskilsson (m), Hermansson (cp)*, Magnusson (s), fru Hultell (m), herrar Skagerlund (fp), Manne Olsson (s)*, fru Margit Lundblad (s) och herr Lokander (s);

från a n d r a kammaren: herrar Hansson i Skegrie (cp), Persson i Skänninge (s), Lundmark (s), Eskilsson i Likenäs (s), Jonasson (cp), fru Lindberg (s), herr Björk i Påarp (s)*, fru Sundberg (m)*, fru Sundström (s) och herr Berndtsson (fp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande

av herrar *Hansson* i Skegrie (cp) och *Jonasson* (cp), som anført:

»Det förhållandet att jordbrukarna arbetar med levande djurmateriel som produktionsmedel innebär en större bundenhet vid arbetsplatsen än vad flertalet övriga yrkes- och företagargrupper har. Ordnad semesterledighet är därför en förmån som de flesta av jordbrukets yrkesutövare sällan eller aldrig kan komma i åtnjutande av. En lösning av denna fråga bör därför ingå i den aktuella jämlikhetsdebatten.

I likhet med utskottet anser vi emellertid en statlig utredning knappast vara den rätta formen för klarläggande av de spörsmål som sammanhänger med problemet. Lämpligare är att jordbrukets egna organisationer åtager sig detta uppdrag.

Med hänsyn till de synnerligen skiftande förhållanden som förefinnes inom jordbruksproduktionen är det orimligt att kostnaderna för en lösning av jordbrukets semesterproblem helt skall bäras av yrkesutövarna själva. Lämpligast är därför en kombination av statsbudgetmedel och egna bidrag från jordbruket. Sedan riktlinjer utformats beträffande organisationen av en sådan semesterreform för jordbruket bör frågan tas upp vid de överläggningar mellan statsmakterna och jordbrukets representanter som föregår varje avtalsperiod.»

Yttranden över motionerna I:847 och II:962

Lantbruksstyrelsen (11.4.1969)

Lantbruksstyrelsen anser att det finns anledning att närmare undersöka i vad mån ett frivilligt system för ordnad semester för jordbrukare kan åstadkommas. Styrelsen delar emellertid inte motionärernas uppfattning att en sådan undersökning bör ombesörjas av en statlig utredning utan anser det ligga närmare till hands att arbetet bedrivs inom jordbrukets organisationer. Ett av dessa organisationer skisserat system kunde enligt styrelsens mening bli naturligt utgångspunkt för fortsatta diskussioner rörande eventuell medverkan från det allmännas sida.

Avsaknaden av reglerade semesterförhållanden är gemensam för ett flertal företagarkategorier och andra fria näringsutövare. Det är inte givet att alla som berörs därav betraktar det som en nackdel att semestern är oreglerad.

Vad jordbruket beträffar torde svårigheterna att ta ut sammanhängande semester vara mest påträngande där husdjursskötsel bedrivs. Frånsett viss bundenhet under vegetationsperioden torde brukarna av kreaturslösa enheter befinna sig i ett betydligt bättre läge.

En så hård bundenhet som vid jordbruksföretag med husdjur torde vara sällsynt bland de flesta andra fria yrkesutövare. Önskemålet att söka åstadkomma en ordnad ledighet för dessa jordbrukare får anses välbefogat. Man kan emellertid ifrågasätta om problemet lämpligast skall lösas genom statligt initiativ.

Frågan om jordbrukarsemester består av ett organisatoriskt och ett ekonomiskt element. Motionärerna tycks avse att ett semesteravbytarsystem i en eller annan form skall vara frivilligt och är också inne på tanken att vissa åtgärder i dessa organisatoriska sammanhang borde kunna handhas av jordbrukets egna organisationer. Inställningen förefaller principiellt riktig.

Ett system med semesteravbytare kräver ekonomiska resurser. Det kan diskuteras hur dessa resurser skall skapas och detsamma gäller anskaffningen av medel för finansiering av de enskilda jordbrukarnas semesterlön. I princip måste båda dessa ekonomiska angelägenheter dock primärt betraktas som interna för dem som omfattas av systemet.

Ökade kostnader till följd av ökad fritid för näringsutövarna i jordbruket kan emellertid få återverkningar i prissammanhang och det kan också hända att uppbörden av semestermedel kan komma att aktualiseras i sådant sammanhang. Såvitt lantbruksstyrelsen har sig bekant har dock frågeställningen ännu inte varit aktuell i samband med överläggningar rörande jordbrukspriserna.

Arbetsmarknadsstyrelsen (18.4.1969)

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att frågan om avbytare för jordbrukare i samband med sjukdomsfall, semester och annan ledighet av styrelsen uppmärksammats i bl. a. det arbetsmarknadspolitiska jordbruksprogram som antogs 1966. Arbetsförmedlingen söker bl. a. i samråd med berörda organisationer medverka till att avbytartjänster ordnas.

Riksförbundet Landsbygdens folk (20.4.1969)

Riksförbundet tillstyrker att den i motionerna begärda utredningen kommer till stånd och anför därvid följande synpunkter.

Ordnad fritid och semester framstår numera för alla löntagare som en självklar rättighet. Genom lagstiftningsåtgärder har löntagarnas ställning förstärkts, arbetstiden förkortats och den lagstadgade semestern successivt förlängts. På detta sätt har åstadkommits jämlikhet mellan olika löntagargrupper. Samtidigt har emellertid klyftan vidgats gentemot de företagare, som inte har möjligheter att ta ut helgledighet och semester. Sämst ställda i detta avseende är utan tvekan animalieproducerande lantbrukare, som är hårt bundna vid sitt företag eftersom djuren behöver daglig skötsel och tillsyn.

Med hänsyn till den aktivitet som statsmakterna utvecklat då det gällt att garantera semester för löntagare synes det inte omotiverat att också ägna uppmärksamhet åt företagarnas problem på detta område. Särskilt borde så kunna ske när det gäller företagare som själva utför huvuddelen av arbetet, vilket är fallet vid våra familjejordbruk. Deras situation avviker inte så mycket från arbetstagarnas att principiella skäl kan åberopas för passivitet från statsmakternas sida.

Som framhålls i motionen är lösningen av jordbrukarnas semesterproblem förknippad med såväl praktiska som ekonomiska problem. På flera håll har initiativ till s. k. avbytarkretsar tagits och i en del fall är också dylika kretsar i funktion. Många initiativ har dock stupat på kostnaderna. Jordbrukarna är en utpräglad låginkomstgrupp och har helt enkelt inte råd att ta ledigt och leja för sig. Kostnaden för avbytaren blir väsentligt högre än den genomsnittliga arbetsförtjänst som uppnås.

Den enda på längre sikt hållbara lösningen är givetvis att jordbrukets lönsamhet höjs så att brukaren får råd att ta ut sammanhängande ledighet. Även då behövs emellertid en organisation, som möjliggör anställande av erforderlig personal. På kort sikt skulle det vara värdefullt med någon form av stimulans för att få igång verksamheten. Detta torde kunna ske på flera sätt. Den väg som föreslagits i Norge förefaller mycket intressant. Man kan även tänka sig att kommunerna engagerar sig.